

УДК. 159.9.22

СУЧАСНИЙ СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЧУТТЯ ВПЕВНЕНОСТІ У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

*Артем'як О.В., Львівський державний університет безпеки
життєдіяльності, Гуманітарний факультет, напрям підготовки
«Практична психологія»*

*Куций О.А., кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної
психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки
життєдіяльності, доцент*

Сучасне розуміння у науковій літературі почуття впевненості вимагає узагальнення та визначення змісту, оскільки існує значна кількість досліджень, що спрямовані на встановлення його особливостей як на теоретичному, так й на практичному рівнях.

Впевненість ще називають асертивністю й це позначає досить широке поняття. Так, В.Г. Ромек розглядав впевненість як узагальнене позитивне когнітивно-емоційне ставлення до власних навиків. Когнітивний компонент впевненості близький за змістом до концепту „віри в ефективність” А. Бандури; емоційний компонент може бути позначений як соромливість-ініціатива в соціальних контактах. Він розробив тест впевненості в собі, який має 3 шкали по 10 питань в кожній: шкала 1 (упевненість в собі – невпевненість в собі), шкала 2 (соціальна сміливість – ніяковість), шкала 3 (ініціатива у соціальних контактах – пасивність). Подібна структура асертивності існує і в П. Якубовської [1].

М. Лорр і В. Морр оцінили впевненість за чотирма субшкалами: директивність, соціальна впевненість, відстоювання прав й інтересів, незалежність [3].

Впевненість у вирішенні когнітивних завдань розглядається на двох рівнях (Г. Вайнер та інші):

- на сенсорному рівні (на матеріалі рішення психофізичної завдання розрізнення стимулів);
- на рівні знань (на матеріалі рішення задачі на загальну обізнаність).

Впевненість в сенсорному завданні вивчається в парадигмі «суб'єктної психофізики» як характеристика прийняття рішення, психологічна зміна, зазначена у процес рішення. А В.Н. Носуленко аналізує сприймана якість з позиції сприймання суб'єкта, використовуючи його суб'єктивні вербальні судження про нього.

Впевненість в знаннях розглядається Ф. Канеманом, В. Тверською як «введена» зі знань суб'єкта, а в перцептивних - як безпосередня. Разом з

тим, впевненість у вирішенні розумової задачі слабо пов'язана з реальними результатами процесу рішення, виявляє значну індивідуальну стійкість і скоріше залежить від особистісних рис, ніж від правильності прийнятого рішення [2; 4].

Значна більшість дослідників (А. Бандура, В. Берг, В. Ромек) вважає, що психологічна структура впевненості в собі включає:

- ядро - віру в само ефективності;
- емоційну складову - сміливість/сором'язливість;
- поведінкову складову - ініціативу в соціальних контактах.

А такі вчені як В. Вайнер, К. Висоцький вказують на те, що впевненість в собі - стабільна особистісна характеристика, обумовлена такими якостями як мотивація досягнень, вольовий самоконтроль, низька тривожність.

О. Головіна дала таке розуміння щодо впевненості: психологічний конструкт «впевненість» є неоднорідним. Він розглядається у двох основних аспектах:

1. Впевненість у правильності рішення завдань різних когнітивних рівнів:

а) на матеріалі вирішення психофізичної задачі базового рівня когнітивної сфери - сенсорного;

б) на матеріалі більш високого рівня - рівня знань: виконання когнітивного завдання, що передбачає вибір правильної відповіді з ряду альтернатив - Оцінка загальної поінформованості.

2. Впевненість у собі як особистісна характеристика.

а) Розглянуто когнітивно-стильова організація особистості, що включає психологічну характеристику 4-х когнітивних стилів.

б) Аналіз впевненості в собі і когнітивних стилів на теоретичному рівні виявив обумовленість обох понять ментальними репрезентаціями, почуттям контролю і саморегуляцією.

К. Абульханова-Славська визнає вплив особистості та ситуації (ходу діяльності) на впевненість. У зв'язку з цим розглядаються впевненість у собі як особистісна риса і впевненість при вирішенні завдань різних когнітивних рівнів (сенсорного і знань).

Проведений теоретичний аналіз впевненості на сучасному рівні дозволили зробити наступні висновки: у основі формування механізмів впевненості людини лежать його «Я-схеми»; процеси виховання й настанови, властивості нервової системи; впевненість інтерпретується як психологічна характеристика, що відображає відношення суб'єкта до невизначеності; впевненість як поліфункціональний конструкт розглядається і як властивість особистості, і як стан; стан впевненості у вітчизняній психології описується, як правило, у контексті здійснення діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аннекен Г. Тренінг уверенности и контакта в группе. Психология уверенности в себе / Аннекен Г., Эгельмайер Л., Кесслер Е. – СПб. : Питер, 2006. – 116 с.
2. Артемьева Е. Ю. Основы психологии субъективной семантики / Артемьева Е. Ю. – М. : Наука, Смысл, 1999. – 350 с.
3. Бандура А. Теория социального научения / Бандура А. – СПб. : Евразия, 2000. – 320 с.
4. Орлов А. И. Теория принятия решений. Учебное пособие / Орлов А. И. – М. : Экзамен, 2005. – 656 с.
5. Ромек В. Г. : Тесты уверенности в себе / В. Г. Ромек // Практическая психодиагностика и психологическое консультирование. – Ростов на Дону : Ирбис, 1998. – С. 87 – 108.

УДК 159.9.22

ЖИТТЄВІ КРИЗИ ОСОБИСТОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Безпалько Ю.А., Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Гуманітарний факультет, напрям підготовки «Практична психологія»

Макаренко С.С., кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доцент

У сучасному житті збільшується кількість травматогенних факторів, які спричиняють виникнення життєвих криз. Це призводить до загострення тих криз людського життя, які зумовлені закономірностями психічного розвитку людини, оскільки на них додатково впливають “непсихологічні чинники” – різкі соціально-економічні зміни у суспільстві. Життя в таких умовах призводить до постійної перебудови адаптаційно регуляторних систем організму, до загрози психічній стабільності і душевному комфорту, що відбивається на діяльності людей, а зокрема їх психоемоційній сфері [1, С. 13-22].

Аналіз основних досліджень у сучасній психологічній науці показує, що за останні десятиріччя особливо активно проводять дослідження а рамках вивчення різних аспектів емоційно важких та складних життєвих ситуацій (Л.І. Анциферова, І.В. Бринза, О.А. Будницька, Л.Ф. Бурлачук, Л.В. Виноградова, Х.В. Гаспарян, О.А. Сфімова, О.Ю. Коржова, І.В. Сергєєва).

Особливості подолання життєвих криз та важких життєвих ситуацій стали полем зацікавлення. Особистість — соціальне обличчя